

Laura Perkola

FRÅN SIGGE TILL SINTTU

Översättningsstrategier av egennamn i en svensk barnbok
och dess finska översättning

SAMMANDRAG

Laura Perkola: Från Sigge till Sinttu – Översättningsstrategier av egennamn i en svensk barnbok och dess finska översättning

Kandidatavhandling, 23 sidor
Tammerfors universitet
Studieinriktningen i nordiska språk
April 2021

I min kandidatavhandling studerar jag en svenskspråkig originalbok av *Sigge*-hästbokserien och dess finska översättning. Hästbokserien representerar svenskspråkig barnlitteratur och den är avsedd för 6–9-åringar. I boken finns det många personer och hästar och sålunda flera namn. Av denna anledning fokuserar jag på att undersöka bokens ursprungliga egennamn och deras finska motsvarigheter.

Syftet med min undersökning är att ta reda på vilka översättningsstrategier som har använts när en svensk barnbok i en populär hästbokserie har blivit översatt till finska. Jag studerar också om de här använda strategierna är fungerande i boken. Dessutom jämför jag strategierna mellan personnamn, hästnamn och ortnamn och tänker på orsaker till likheter och olikheter.

Som undersökningsmetod använder jag kvalitativ riktad innehållsanalys. Det finns fyra steg i min analysprocess. Först börjar jag analysen genom att skapa en analysram. Därefter reducerar jag undersökningsmaterialet genom att plocka upp alla egennamn från de undersökta böckerna. Efter reducering grupperar jag egennamn utifrån om de är personnamn, hästnamn eller ortnamn. Till sist finns det ännu abstrahering. I detta steg analyserar jag varje grupp separat. Jag jämför originaltexten med översättningen och undersöker vilka översättningsstrategier översättaren har utnyttjat. De här översättningsstrategierna tar jag direkt från en färdig teorimodell. De här strategierna är lån, översättning, fonetisk adaptation och replacering ur boken *Nimistöntutkimuksen perusteet* (2008) av Ainala, Saarelna och Sjöblom.

Resultatet av undersökningen visade att översättaren har använt alla fyra översättningsstrategier när hon har översatt egennamn. Replacering är den enda som används i alla grupper men användningen är sparsamt. I person- och hästnamnen finns det lån, fonetisk adaptation och replacering som översättningsstrategier. När det gäller ortnamnen, har översättaren utnyttjat översättning och replacering. Översättarens använda strategier har huvudsakligen varit fungerande. Hon har haft ett tydligt mål i sin översättningsprocess. Om namnet till exempel inte har följt finska språkets strukturer, har hon adapterat namnet till finska.

Nyckelord: barnlitteratur, hästböcker, översättning, översättningsstrategier, egennamn

Originaliteten av denna avhandling har granskats med Turnitin Originality Check-programmet.

TIIVISTELMÄ

Laura Perkola: Från Sigge till Sinttu – Översättningsstrategier av egennamn i en svensk barnbok och dess finska översättning

Kandidaatintutkielma, 23 sivua
Tampereen yliopisto
Kielten tutkinto-ohjelma
Pohjoismaiset kielet
Huhtikuu 2021

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen yhtä *Sigge*-hevoskirjasarjaan kuuluvaa ruotsinkielistä alkuperäiskirjaa ja sen suomenkielistä käännöstä. Hevoskirjasarja edustaa ruotsinkielistä lastenkirjallisuutta ja se on tarkoitettu 6–9-vuotiaille lapsille. Kirjassa esiintyy monia henkilöitä ja hevosia ja siten useita nimiä. Tästä syystä keskityn tutkimaan kirjan alkuperäisnimiä ja niiden suomenkielisiä vastineita.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, mitä käännösstrategioita kääntäjä on käyttänyt kääntäessään suosittuun hevoskirjasarjaan kuuluvan lastenkirjan suomeksi. Tutkin myös, ovatko käytetyt strategiat toimivia. Sen lisäksi vertailen strategioita ihmisten nimien, hevosten nimien ja paikannimien välillä ja pohdin syitä eroihin ja samankaltaisuuksiin.

Tutkimusmenetelmänäni käytän kvalitatiivista teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Analyysiprosessissani on löydettävissä kolme vaihetta. Aloitan analyysin luomalla analyysirungon. Tämän jälkeen pelkistän tutkimusmateriaalia etsimällä kaikki erisnimet tutkimistani kirjoista. Seuraavaksi ryhmittelen erisnimet sen mukaan, ovatko ne ihmisten nimiä, eläinten nimiä vai paikannimiä. Lopuksi on jäljellä vielä käsitteellistäminen. Tässä vaiheessa analysoin joka ryhmän erikseen. Vertaan alkuperäistekstiä käännökseen ja tutkin, mitä käännösstrategioita kääntäjä on hyödyntänyt. Nämä strategiat otan suoraan valmiista teoriamallista, joka esitetään Ainialan, Saarelan ja Sjöblomin teoksessa *Nimistöntutkimuksen perusteet* (2008). Käännösstrategiat ovat *laina*, *käännös*, *foneettinen adaptaatio* ja *korvaus*.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kääntäjä on käyttänyt kaikkia neljää käännösstrategiaa kääntäessään erisnimiä suomeksi. Korvaus on ainoa strategia, jota käytetään kaikissa ryhmissä mutta niukasti. Henkilön- ja hevosten nimissä esiintyy lainaa, foneettista adaptaatiota ja korvausta, kun taas paikannimissä käännöstä ja korvausta. Kääntäjän käyttämät strategiat toimivat pääasiassa hyvin. Hänellä on ollut selkeä tavoite käännösprosessissaan. Esimerkiksi jos nimi ei ole ollut suomen kielen mukainen, on hän mukauttanut sen suomen kieleen.

Avainsanat: lastenkirjallisuus, hevoskirjat, kääntäminen, käännösstrategiat, erisnimet

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Material	2
1.3 Metod.....	3
1.4 Tidigare forskning	5
2 Teoretiska utgångspunkter	6
2.1 Vad är barnlitteratur?.....	7
2.2 Översättning av barnlitteratur.....	8
2.3 Egennamn och dess översättning.....	8
2.4 Översättningsstrategier av egennamn.....	10
3 Analys	11
3.1 Personnamn	11
3.2 Hästnamn.....	14
3.3 Ortnamn.....	17
3.4 Jämförelse av egennamn	18
4 Resultat	19
5 Sammanfattning	21
6 Diskussion	22
Litteratur	23

1 Inledning

Att översätta från ett språk till ett annat verkar inte särskilt svårt i början, men när man möter det första kulturbundna elementet, kan översättningen plötsligt verka utmanande. Då är översättaren tvungen att överväga hur hen översätter uttrycket eller om hen till och med kunde utelämna det helt. Översättningen av namn kan också orsaka problem: Hur kan till exempel namnen på olika institutioner och organisationer översättas till ett annat språk? Det finns inget rätt svar på frågan.

När det gäller översättning av namn från källspråket till målspråket finska finns det särskilda principer: till exempel påvenamn och namnen på olika härskare samt även ortnamn som har en etablerad finsk motsvarighet kan översättas till finska, men annars översätts vanligen inte egennamn (Ainiala m.fl. 2008: 339). Det finns dock alltid undantag, och ofta är det översättaren själv som i sista hand bestämmer vad som ska översättas och vad som ska behållas på källspråket. Om egennamnet har något semantiskt drag, som är typiskt speciellt i barnböcker, är det bra att översätta det (Ainiala m.fl. 2008: 342). Som exempel på detta kan man nämna sagofiguren *Karlsson på taket*, vars finskspråkiga motsvarighet är *Katto-Kassinen*. Namnet har ett semantiskt drag eftersom Karlsson på taket bor på taket, och taket är en väsentlig del av berättelsen.

I den här undersökningen studerar jag en svensk barnbok *Klar för Start, Sigge* (2016) och dess finska översättning *Kaikki peliin, Sinttu!* (2017). Jag observerar vilka översättningsstrategier översättaren har använt när hon har översatt den svenska originalboken till finska. Jag fokuserar på egennamn eftersom de kan orsaka problem speciellt i barnlitteratur. Min undersökning är viktig med tanke på nordiska språk eftersom mitt undersökningsmaterial representerar svenskspråkig barnlitteratur. Nordisk litteratur utgör en del av utbildningen i nordiska språk. Dessutom spelar litteratur en väsentlig roll när det gäller språkutvecklingen.

I det första kapitlet presenterar jag avhandlingens syfte, undersökningsfrågor, material, metod och tidigare forskning. I det andra kapitlet förklarar jag undersökningens teoretiska utgångspunkter. I det tredje kapitlet koncentrerar jag mig på att analysera personnamn, hästnamn och ortnamn. I det fjärde och femte kapitlet presenterar jag resultaten, sammanfattar och diskuterar undersökningsprocessen.

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att ta reda på vilka översättningsstrategier som har använts när en svensk barnbok i en populär bokserie, som handlar om hästar, har blivit översatt till finska. Jag koncentrerar mig på översättning av egennamn eftersom det finns många personer och hästar och sålunda flera namn i boken. I min undersökning söker jag svar på följande frågor:

1. Vilka översättningsstrategier har översättaren använt?
2. Hur fungerande är de strategier som översättaren har valt?
3. Hurdana likheter och olikheter finns det i översättningsstrategier mellan personnamn, hästnamn och ortnamn? Vad kan de här likheterna och olikheterna bero på?

1.2 Material

Mitt primärmaterial består av boken *Klar för start, Sigge* (2016) och dess finska översättning *Kaikki peliin, Sinttu!* (2017). Den ursprungliga boken är skriven av Lin Hallberg och illustrerad av Margareta Nordqvist. Marvi Jalo har översatt boken till finska. Jag valde Hallbergs bok för min undersökning eftersom *Sigge*-böcker är välkända böcker i Sverige. Båda språkversionerna omfattar 142 sidor och innehåller 30 egennamn, och jag behandlar dem alla. Böckerna innehåller också bilder men jag koncentrerar mig inte på dem i den här undersökningen.

Författaren Lin Hallberg är född år 1956 i Saltsjöbaden. Hon har varit mycket intresserad av hästar sedan hon var en liten flicka. Som vuxen har hon arbetat som ridlärare och författare. Hallberg har skrivit över 60 barn- och ungdomsböcker och hon kan betraktas som en av de mest omtyckta författarna av hästböcker i Sverige. Hon har utnyttjat sina egna hästupplevelser i sina böcker. År 2010 fick Hallberg Barnens Romanpris med sin bok *Adzerk – den vita hingsten*. (Bonnier Carlsen u.å.)

Hallbergs bok *Klar för start, Sigge* (2016) är den fjortonde delen av den populära *Sigge*-hästbokserien. Boken handlar om barn som älskar hästar och ridning. Huvudpersonen i boken är Elina och hennes shetlandsponny Sigge, som tillbringar mycket tid i stallen. Viktiga teman i boken är vänskap, relationer och natur. Boken är avsedd för 6–9-åringar. (Bonnier Carlsen u.å.) Den

första *Sigge*-boken *Alla älskar Sigge* publicerades redan år 2004, varefter författaren har skrivit en *Sigge*-bok varje år utom 2010, då hon skrev två böcker. Sammanlagt har hon skrivit 20 böcker för *Sigge*-hästbokserien.

1.3 Metod

I min undersökning använder jag *innehållsanalys*. Med hjälp av innehållsanalys kan man ge en kortfattad och allmän beskrivning av fenomenet som undersöks. Den här analysmetoden kan användas för att analysera dokument objektivt och systematiskt. Dokumentet kan vara till exempel artikel, bok eller diskussion. Innehållsanalys har också kritiserats för att vara halvfärdig: forskaren kan lyckas med beskrivning av analysen väl, men meningsfulla slutsatser kan vara utmanande att dra med hjälp av metoden i fråga. Innehållsanalys kan indelas i *konventionell innehållsanalys*, *riktad innehållsanalys* och *summerande innehållsanalys*. (Tuomi & Sarajärvi 2018)

Av de tre olika varianterna av analysmetoden använder jag riktad innehållsanalys. I den här analysmetoden testas ett tidigare begreppssystem som kan vara till exempel en teori eller modell. Det första steget i denna metod är att skapa en analysram. Inom analysramen bildas olika klassificeringar eller kategorier från materialet med hjälp av konventionell innehållsanalys. (Tuomi & Sarajärvi 2018)

Enligt Miles och Huberman (1994) är konventionell innehållsanalys en trestegsprocess som består av 1) reducering av materialet, 2) gruppering av materialet och 3) abstrahering (Miles & Huberman 1994, citerat efter Tuomi & Sarajärvi 2018). I det första steget reduceras originalmaterial, det vill säga materialet som är irrelevant för undersökningen tas bort. Originalmaterialet är de data som ska analyseras i undersökningen, till exempel ett dokument. Reducering kan genomföras till exempel så att man stryker under alla viktiga uttryck i materialet. I det andra steget grupperas och kombineras begrepp som beskriver samma fenomen i olika klasser och de här klasserna bildar underkategorier. I det sista steget bildas teoretiska begrepp. I konventionell innehållsanalys bildas teoretiska begrepp med hjälp av materialet. I riktad innehållsanalys tas teoretiska begrepp däremot direkt från en färdig teori. (Tuomi & Sarajärvi 2018)

Min undersökning är kvalitativ eftersom mitt syfte är att förstå djupare hurdana översättningsstrategier används i den undersökta boken och hurdana likheter och olikheter det finns i översättningsstrategierna mellan personnamn, hästnamn och ortnamn. Jag behandlar inte till exempel siffror i min studie. Jag använder kvalitativ riktad innehållsanalys eftersom jag redan har en färdig teorimodell som jag vill testa. I det följande presenterar jag hur kvalitativ riktad innehållsanalys fungerar i min undersökning. Jag använder Tuomis och Sarajärvis bok (2018) som mitt hjälpmedel.

1. **Analysram:** Jag börjar min analys genom att skapa en analysram. I min analysram finns två begrepp som är *egennamn på svenska* och *egennamn på finska*. Min mening är att finna sådana ord som passar till dessa begrepp.
2. **Reducering av materialet:** Jag läser igenom mitt undersökningsmaterial, det vill säga böckerna *Klar för start*, Sigge (2016) och *Kaikki peliin, Sinttu!* (2017), och jag plockar upp alla egennamn från dem.
3. **Gruppering av materialet:** Därefter grupperar jag egennamnen utifrån om de är personnamn, hästnamn eller ortnamn. Dessa begrepp fungerar i analysen som överbegrepp. Däremot är *namn på svenska*, *namn på finska* och *översättningsstrategier* underbegrepp.
4. **Abstrahering:** Efter gruppering analyserar jag varje grupp separat. Jag jämför originaltexten med översättningen och undersöker vilka översättningsstrategier översättaren har utnyttjat. De här översättningsstrategierna tar jag direkt från en färdig teorimodell eftersom jag använder riktad innehållsanalys i min undersökning. De här strategierna är *lån*, *översättning*, *fonetisk adaptation* och *replacering* ur boken *Nimistöntutkimuksen perusteet* (2008) av Ainiala, Saarelma och Sjöblom (2008:340). Jag utnyttjar den här teorin eftersom översättningsstrategierna som Ainiala m.fl. nämner är de vanligaste strategierna i översättningen av egennamn. I analysen använder jag tablåer som tydliggör användningen av översättningsstrategierna. Jag behandlar översättningsstrategierna närmare i avdelning 2.4.

1.4 Tidigare forskning

Riitta Oittinen är en av de mest kända finska översättarna, som har forskat mycket i översättningen av barnlitteraturen. Hon har skrivit bland annat doktorsavhandlingen *I am me - I am other: on the dialogics of translating for children* (1993) och många böcker, såsom *Translating for children* (2000) och *Kuvakirja kääntäjän kädessä* (2004). Oittinen verkar vara särskilt intresserad av att undersöka bilderböcker för barn, med andra ord hur bilder och text passar ihop. Även boken *Klar för start, Sigge*, som jag studerar, är en bilderbok och på det viset är det också intressant att läsa hur man kan undersöka bilderböcker. Med tanke på min undersökning är Oittinens bok *Translating for children* verkligen nyttig för mig eftersom i boken förklarar Oittinen till exempel barnlitteraturens särdrag, som jag utnyttjar i teoridelen.

Yvonne Bertills forskar i sin doktorsavhandling *Beyond identification – Proper names in children's literature* (2003) i egennamnen i barnlitteraturen. I den sista delen av sin avhandling, *Translating proper names*, behandlar hon uttryckligen mitt ämne. Bertills undersöker till exempel konventionella namn som *Tuomas* och *Mari* och också namn med semantiskt innehåll som *Snusmumriken* (Bertills 2003:87, 216). Som ett resultat konstaterar hon bland annat att fiktiva namn har tre huvudgrupper som är konventionella namn, påhittade namn och klassiska namn ur historia och litteratur (Bertills 2003:45).

Melissa Garavinis doktorsavhandling *Translating Children's Literature from Finnish into Italian: Mauri Kunnas's Picturebooks as a Case Study* (2014) behandlar finska bilderböcker och deras italienska översättningar. Hennes syfte är att ta reda på vad som händer när kulturbundna element överförs från källspråket till målspråket och vidare vilka som är de vanligaste översättningsstrategierna. (Garavini 2014:279.) Som resultat konstaterar Garavini att italienska översättare i allmänhet har minimerat de kulturbundna elementen i källtexten genom att använda replacering och utelämnning som översättningsstrategier. Finska ortnamn ersätts till exempel ofta med italienska namn för att göra platsen mer bekant för italienska läsare. (Garavini 2014:284.) Den här undersökningen behandlar översättningsstrategier som är viktiga i min undersökning. Replacering är en översättningsstrategi som också finns i mitt undersökningsmaterial.

Olga Dziedzic undersöker i sin artikel *Personnamn som översättningsproblem. En studie av Andrzej Stasiuks roman Dziewięć och dess svenska översättning* (2018) vilka översättningsstrategier

översättaren använder när han översätter personnamn. Dziedzic jämför den ursprungliga polska romanen med dess svenska översättning. Hon har valt sådana personnamn från boken som är förbundna med den polska kulturen och på så sätt kan orsaka svårigheter vid översättningen till svenska. (Dziedzic 2018:33.) Dziedzic noterar att översättaren har utnyttjat översättningsstrategier ganska inkonsekvent och det är svårt att finna en viss strategi som han skulle ha använt genom hela romanen. Hon konstaterar ändå att vissa specifika sätt kan särskiljas. Översättaren använder till exempel olika explikationer, såsom hyperonymer, när personnamn har en anknytning till den polska kulturen. Dessutom när det är en fråga om talspråkliga former av egennamn ersätter översättaren dem med officiella motsvarigheter. (Dziedzic 2018:48.) Denna forskning gäller inte barnlitteraturen men annars har den liknande drag som min undersökning. Dziedzic koncentrerar sig bara på personnamnen medan jag också tar hänsyn till hästnamnen och ortnamnen.

Hästnamn har inte undersökts mycket i Finland, vilket kan bero på att de inte är så viktiga i jämförelse med person- och ortnamn. Hästnamnen är bara en liten grupp och hästägaren bestämmer själv hästens namn. (Kalske 2005:13.) Marja Kalske har ändå studerat i sin doktorsavhandling *Suomessa syntyneiden hevosten nimistö* (2005) hästnamn och de förändringar som har skett i dem samt orsakerna till förändringarna. I sin forskning jämför hon också hästnamnen med person- och ortnamnen. Dessutom tar Kalske i beaktande även genomskinliga och ogenomskinliga namn. (Kalske 2005:19–23.) Resultaten visar bland annat att hästar kan få både genomskinliga namn, till exempel *Big Juuso* eller *Rusina Rosita*, och ogenomskinliga namn, till exempel *Nefi* eller *Brico*. Hästar kan också ha personnamn, så som *Liisa* och *Liina*. Ponnynamn kan hänvisa till sagofigurer och godis, exempelvis *Rinkeli* eller *Popcorn*. (Kalske 2005:484–488.)

2 Teoretiska utgångspunkter

I det här kapitlet skapar jag en referensram för ämnet. För det första behandlar jag barnlitteratur och dess översättning. För det andra studerar jag egennamn och även hur man ska översätta dem i barnlitteraturen. För det tredje diskuterar jag de översättningsstrategier som jag använder i den här undersökningen. I det här kapitlet definierar jag också vad jag avser med barnlitteratur och översättningsstrategier i min undersökning.

2.1 Vad är barnlitteratur?

Enligt Oittinen (2000) är *barnlitteratur* litteratur som barn läser själva eller alternativt läser någon annan den högt för dem. Barnlitteraturen har sina egna särdrag som är *illustrering* och *högläsning*. Barnböcker är ofta illustrerade eftersom det hjälper barn att förstå boken speciellt om de inte kan läsa själva vilket är vanligt bland små barn. Ibland kan det också vara så att bilder säger mer än text. Högläsningen är även en väsentlig del av barnlitteraturen. Efter barndomen läser vuxna sällan för varandra. (Oittinen 2000:4–5.) Man brukar komma ihåg hur föräldrarna läste berättelser för en när man var barn. Att läsa högt tillsammans kopplas vanligen till barnlitteraturen såsom också Oittinen skriver.

Dymel-Trzebiatowska (2016:48–49) lyfter fram begreppet *allålderslitteratur*, som har varit en populär term i Norden sedan 1990-talet. Hon förklarar att barnlitteraturen nuförtiden kan kallas allålderslitteratur. Hon menar att barnlitteraturen inte bara är för barn utan vem som helst kan läsa den oberoende av ålder. Dymel-Trzebiatowska (2013:244) refererar sin tidigare artikel och skriver att det tidigare fanns tre tydliga skillnader mellan barn- och vuxenböcker som var ”högläsning, bildens roll samt den implicita läsarens, d.v.s. barnets, begränsade kompetens”. Men i dag är denna uppdelning inte längre så klar. Om man tar hänsyn till att också vuxna nuförtiden kan läsa barnböcker, betyder det att mottagaren inte alltid är ett barn som har begränsad kompetens. Dessutom finns det alltmer illustrerade romaner eller till och med bilderböcker för vuxna. Slutligen kan man konstatera att bara högläsningen kan vara barnbokens särdrag om ljudböcker inte beaktas. (Dymel-Trzebiatowska 2016:49–50.)

Maria Nikolajeva (2004) anser att barnlitteraturen är litteratur som är ”skriven, publicerad, marknadsförd och behandlad av experter med barn som dess huvudsakliga publik”. Hon preciserar att alla människor som är mellan 0 och 18 år räknas som barn. Detta innebär att barnlitteraturen inkluderar både barnlitteratur och ungdomslitteratur. Nikolajeva vill ännu påminna att det inte är möjligt att klassificera alla böcker som behandlar barn som barnlitteratur. Det finns många författare, till exempel Selma Lagerlöf och Reidar Jönsson, som skriver om barndomen men ändå är deras böcker inte riktigt avsedda för barn. (Nikolajeva 2004:13–15.)

Utgående från tidigare forskning avser jag med barnlitteratur böcker som är riktade till barn. Barnen kan läsa böcker själva eller alternativt kan deras föräldrar läsa högt för dem. Barnlitteraturen

handlar främst om barn i åldern 0–12 år men såsom Dymel Trzebiatowska (2016) avser med begreppet *allålderslitteratur*, är det möjligt att vuxna också läser barnböcker. Exempelvis är Muminrollen populära bland läsare i alla åldrar. När man tänker på typiska särdrag gällande barnlitteraturen, består barnböcker vanligtvis av bilder och är så kallade bilderböcker. Barnböckerna är också ganska ofta lättlästa i jämförelse med vuxenböcker, eftersom de innehåller mindre text och ett enkelt ordförråd.

2.2 Översättning av barnlitteratur

I barnböckernas översättningsteorier tas ofta fram ordet *adaptation*. Oittinen (2000) förklarar hur begreppen *översättning* och *adaptation* ofta har skilts från varandra. Man har sett att översättning är ett bättre alternativ eftersom det motsvarar originaltexten. Däremot har *adaptation* ansetts som något negativt eftersom den manipulerar texten. Oittinen konstaterar ändå att saken inte är så enkel: de här begreppen kan inte skiljas från varandra eftersom all översättning innefattar *adaptation*. Litteraturen har anpassats av många anledningar, till exempel därför att barnläsare ska förstå bättre. För att en översättning ska lyckas, måste den adapteras till målgruppen, det vill säga att översättaren för texten närmare läsaren. (Oittinen 2000:6, 76–78, 84.)

I barnlitteraturen är det vanligt att adaptera till exempel rim och ramsor, platser, maträtter och lekar. Barn har inte samma kunskap som vuxna, vilket kräver att översättaren gör ändringar i översättningsversionen. Som exempel kan man nämna blodpalten i *Emil i Lönneberga*-böckerna, som har översatts till nederländska med ordet *pannkaka*. Andra orsaker till förändringar är moraliska, pedagogiska och politiska värderingar. I många länder kan man censurera till exempel milda svordomar och det om någon petar näsan. Barns sorg är också sådan som man brukar undvika. Om döden inträffar i originalboken kan den ersättas med något trevligt i översättningen. (Stålhammar 2015:135–136.)

2.3 Egennamn och dess översättning

Ett namn kan hänvisa till exempel till en viss person eller till ett djur, företag eller verk, då det är en fråga om ett egennamn, *ett proprium*. Egennamnets viktigaste uppgift är att skilja en individ från andra individer. Individer och kollektiver kallas med ett namn som man skriver med en stor begynnelsebokstav, till exempel *Uleåborg*. Egennamn utgör en motsats till *ett appellativ* eller *ett*

artnamn. Med andra ord har egennamnen en individualiserande funktion medan appellativer kategoriserar. Appellativ skrivs alltid med liten bokstav, till exempel *en hund*. (Institutet för de inhemska språken 2015.)

Egennamnen i finska saktexter översätts vanligtvis inte eftersom de oftast inte innehåller semantiskt innehåll. Det finns ändå några undantag, till exempel etablerade ortnamn. *Cape of Good Hope* blir *Hyväntoivonniemi* och *Stockholm* blir *Tukholma*. Dessa regler är relativt enkla men när det gäller att översätta namn i fiktiva texter blir det svårare. Man kan hitta både översatta och oöversatta namn i skönlitteraturen. (Ainiala m.fl. 2008:339–340.)

Namnen på karaktärerna översätts vanligtvis i barnböcker men inte i vuxenböcker. Översättare kan adaptera namnen på främmande språk såsom Hans som blir John eller Jean, eller William som blir Guillermo eller Guillaume. (Lathey 2016:44.) Den vanligaste anledningen till att man översätter till exempel namnen på karaktärerna är att barnen inte vet lika mycket om andra kulturer och deras namn som vuxna. Dessutom är det mycket lättare att uttala bekanta namn än främmande namn. Det är också enklare för barnen att identifiera sig med karaktärerna i böckerna om de har bekanta namn. Därför heter till exempel barnen i J. M. Barries berättelse *Peter Pan* (1911) i den finska översättningen *Leena*, *Jukka* och *Mikko*, även om de i den ursprungliga versionen heter *Wendy*, *John* och *Michael*. Världen blir mer och mer internationell hela tiden, vilket också innebär att namn i barnböcker inte längre nödvändigtvis behövs översätta. (Ainiala m.fl. 2008:342–343.)

Mall Stålhammar (2015) skriver att namn i barnboken ibland kan behöva anpassas, eftersom de kan väcka fel associationer. Namnet *Pippi* låter till exempel på franska som svenskans verb ”kissa” (*faire pipi*). (Stålhammar 2015:136.) När man tänker på finska språket, kan *Pippi* låta som ordet *pipi*, som betyder sjuk eller ont på svenska. Förutom anpassning på grund av associationer är det bra att översätta namn som har en tydlig betydelse, så som *Ronja Rövardotter: Ronia the Robber’s Daughter*, *Ronja Räubertochter* (Stålhammar 2015:136). Ibland kan det vara även så att namn är skyddade av copyright, exempelvis *Harry Potter*. I det här fallet kan man översätta bara bifigurernas namn. (Stålhammar 2015:136.)

2.4 Översättningsstrategier av egennamn

I boken *Nimistöntutkimuksen perusteet* (Ainiala m.fl. 2008) presenteras fyra möjliga översättningsstrategier av litterära namn som är *lån*, *översättning*, *fonetisk adaptation* och *replacering*. Lån innebär att man lånar ett främmande namn direkt från källspråket till målspråket utan några ändringar. När det gäller översättning, översätts ett namn från ett språk till annat. Fonetisk adaptation betyder att man anpassar det ursprungliga främmande namnet fonetiskt till målspråket. Den sista strategin replacering innebär att det ursprungliga främmande namnet ersätts med ett annat namn. Några namn kan också bestå av flera delar och då är det möjligt att namnen är kombinationer av flera översättningsstrategier. (Ainiala m.fl. 2008:340.)

I det följande tillämpar jag de översättningsstrategier som presenteras av Ainiala m.fl. (2008:340). Jag förklarar vad jag avser med de här översättningsstrategierna lån, översättning, fonetisk adaptation och replacering i min undersökning. Jag ger också några exempel som hjälper till att förstå vad översättningsstrategierna i fråga går ut på.

1. **Lån:** Med lån avses ofta ett sådant namn som kopieras direkt från originalboken (Ainiala m.fl. 2008:340). I den här undersökningen används termen lån i samma betydelse men det är viktigt att ta hänsyn till att dessa undersökta lån följer finska språkets strukturer. Som exempel är namnet *Elina* ett lån ur originalboken men *Elina* är ett helt vanligt finskt namn. Lån betyder således inte ett främmande icke-finskt namn i denna studie.
2. **Översättning:** I denna undersökning har jag märkt att man huvudsakligen översätter namnet om det har en genomskinlig betydelse, till exempel är hästnamnet *Stjärna* på finska *Tähti*. Det är dock inte alltid möjligt att översätta om översättningen inte verkar naturlig på målspråket. Det svenska personnamnet *Björn* skulle i princip kunna översättas till finska som *Karhu* men det kan låta komiskt för finskspråkiga personer. I stället låter Karhus synonym *Otso* mycket bättre eftersom det är ett vanligt förnamn i Finland. I översättning är det således viktigt att observera vad som fungerar i målspråket och vad som inte.
3. **Fonetisk adaptation:** Om det ursprungliga främmande namnet innehåller bokstäverna *c*, *g*, *b*, *f*, *q*, *w*, *x* eller *z*, som inte är så typiska i finskan, kan fonetisk adaptation användas som översättningsstrategi. I den här strategin ändrar översättaren främmande bokstäver till

bekanta bokstäver (Ainiala m.fl. 2008:340), till exempel *c* blir *k* och *b* blir *p*. Med fonetisk adaptation avser jag också en historisk samhörighet, som innebär att namnen härstammar från ett och samma namn.

4. **Remplacering:** Remplacering är en sist strategi. Med andra ord om lån, översättning eller fonetisk adaptation inte är lämpliga för situationen, kan man använda remplacering. I denna strategi bestämmer översättaren själv vilket namn hen ska välja som ersättningsnamn.

3 Analys

I det här kapitlet koncentrerar jag mig på att analysera de egennamn som finns i böckerna. Jag har tre grupper som jag har indelat namnen i, och dessa grupper är personnamn, hästnamn och ortnamn. I varje avdelning behandlar jag vilken översättningsstrategi översättaren har använt och om strategin är fungerande. Jag ger också bakgrundsinformation gällande namnens ursprung så att jag kan ta reda på översättningsstrategierna. Till sist jämför jag översättningsstrategierna mellan personnamn, hästnamn och ortnamn och tänker på orsaker till likheter och olikheter.

3.1 Personnamn

Alla personnamn som jag hittade i de två språkversionerna av den undersökta boken finns listade i tablå 1. Det finns sammanlagt 14 personnamn på svenska och 14 på finska. Det första namnet är ur originalboken och det andra ur den finska översatta versionen. Den tredje kolumnen innefattar de använda översättningsstrategierna som kan vara lån, översättning, fonetisk adaptation eller remplacering. När jag talar om finska namn, syftar jag på finskspråkiga namn, inte på finlandssvenska namn.

Tablå 1 Översättningsstrategier av personnamn

Egennamn på svenska	Egennamn på finska	Översättningsstrategier
(1) Elina	Elina	Lån
(2) Linnea	Linnea	Lån
(3) Sara-Li	Sara-Liina	Lån, replacering
(4) Ester	Esteri	Fonetisk adaptation
(5) Ann	Anne	Fonetisk adaptation
(6) Simon	Simo	Fonetisk adaptation
(7) Eric	Erkki	Fonetisk adaptation
(8) Rebecca	Repekka	Fonetisk adaptation
(9) Jossan	Jossu	Fonetisk adaptation
(10) Rachel	Raakkeli	Fonetisk adaptation
(11) Ingela	Inka	Fonetisk adaptation
(12) Rosanna	Roosa	Fonetisk adaptation
(13) Mattis	Maikki	Replacering
(14) Agnes	Anni	Replacering

De två första namnen i tablan, *Elina*¹ och *Linnea*, är desamma i båda språkversionerna. De är populära namn både i Sverige och i Finland så det är naturligt att översättaren Marvi Jalo använder lån som översättningsstrategi. I det följande namnet, *Sara-Li*, är det också fråga om lån som översättningsstrategi när det gäller förledet *Sara* men också om replacering när det gäller efterledet *Liina*. Sara är ett typiskt svenskt och finskt namn och därför är det logiskt att inte ändra det. Däremot är Li inte ett finskt namn och behöver omformuleras. Li kommer ursprungligen från namn som *Anneli(e)* och *Rosalie*, med andra ord har det varit ett smeknamn för dessa namn (Brylla 2004, citerat efter Institutet för språk och folkminnen 2014). I finskan finns personnamnet Anneli men det är svårt att hitta ett liknande smeknamn som Li i svenskan. På grund av detta måste översättaren hitta en annan lösning. Översättaren har valt namnet Liina som fungerar bra i boken för att det är ett finskt namn och lätt att uttala.

¹ Kursiveringsprincip: Jag kursiverar alla namn som jag nämner för första gången. Jag kan också kursivera namnet då om jag vill betona det eller för tydlighetens skull.

Namnen *Esteri*, *Anne*, *Simo* och *Erkki* grupperar jag under begreppet fonetisk adaptation. De är nästan likadana som namnen i originalboken: *Ester*, *Ann*, *Simon* och *Eric*. Man har gjort bara några fonetiska ändringar så att det blir enklare för barn att uttala dem. För det första slutar finskspråkiga namn ofta på en vokal (speciellt kvinnornas namn) och för det andra är bokstäverna *c*, *g*, *b*, *f*, *q*, *w*, *x* och *z* inte typiska för finskan (se avdelning 2.4). *Ester*, *Ann* och *Simon* är lätta att adaptera till finska språket för att man behöver antingen ta en bokstav bort eller tillägga en bokstav såsom översättaren har gjort. När det gäller namnet *Eric*, byts bokstaven *c* till *kk* och tilläggs ett *i* i slutet. Alla ovan nämnda namn, som översättaren har valt, är logiska val, eftersom de tillhör det finska namnsystemet.

Repekka, *Raakkeli* och *Jossu* är också fonetiska adaptationer men de skiljer sig från de namn som jag diskuterade i föregående stycke. Det som är ovanligt med de svenska namnen *Rebecca* och *Rachel* är att översättaren har adapterat dem helt: *c* blir *k*, *b* blir *p* och namnen slutar på en vokal. Enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (i fortsättningen MDB, 2021) finns det bara 13 personer i Finland som heter *Repekka* medan 1 137 personer heter *Rebekka* åren 2000–2019. När det är fråga om *Raakkeli*, finns det ingen person men om man använder namnet *Raakel* finns det 360 personer (MDB 2021). Översättarens viktigaste mål har eventuellt varit att barnboken inte kan innehålla främmande bokstäver eller en sådan struktur som inte förekommer så ofta i finskan. Det är förståeligt att översättaren vill göra läsningen så enkel som möjligt men det kan också förvirra läsaren om man använder riktigt sällsynta namn.

Det tredje namnet *Jossu*/*Jossan* är också lite annorlunda, eftersom det är ett smeknamn till exempel för *Johanna*. Både i svenskan och finskan finns det olika ändelser för smeknamn. I svenskan kan det vara exempelvis *-an*: *Jossan*, *Bettan* och *Nettan*, och i finskan *-u*: *Jossu*, *Ellu* och *Ansku*. Det är således helt naturligt att översättaren har anpassat namnet *Jossan* på finska till formen *Jossu*.

Ingela är ursprungligen både en tysk diminutivform av *Inge* och en svensk folklig form av *Ingegerd*. *Inge* är ett mansnamn men det finns även en kvinnlig motsvarighet *Inga* som också härstammar till exempel från *Ingegerd* eller *Ingrid*. Namnet *Inka* kan ses som en variant av *Inga*. (Saarikalle & Suomalainen 2007:148–151.) *Ingela* och *Inka* har således mycket gemensamt, och man kan komma till en slutsats att det är fråga om fonetisk adaptation. Översättarens val är förväntat om man vill syfta till ett likadant namn som *Ingela*. Förutom *Inka* är också namnet *Roosa* en fonetisk adaptation. *Rosanna* är ursprungligen en avledning av namnet *Rosa*, och den finska

versionen av Rosa är Roosa (Korteso & Patjas 2015:150). Roosa är ett vanligt namn i Finland, så det fungerar också bra i boken.

De sista två personnamnen *Mattis/Maikki* och *Agnes/Anni* hör till replacering eftersom man inte kan finna några sådana gemensamma drag som kunde hänvisa till exempel till fonetisk adaptation. I Sverige är *Mattis* vanligen ett pojknamn men i den undersökta boken är *Mattis* en flicka. Det kan också vara så att *Mattis* bara är ett smeknamn exempelvis för *Matilda* men det kommer inte fram i boken. I alla fall kunde det vara logiskt att översätta *Mattis* till exempel till *Matilda* eller till *Matta* eller *Matte* om man vill anta att *Mattis* är ett smeknamn. Översättaren har ändå valt namnet *Maikki* som är ett fungerande men ovanligt egennamn. Det finns bara 99 personer som heter *Maikki* åren 2000–2019 (MDB 2021). Däremot används *Maikki* ofta som smeknamn i Finland, till exempel för namnen *Maija* och *Mikael*.

När det gäller namnet *Agnes*, finns det också finska motsvarigheter för det. Motsvarigheterna är bland annat *Aune*, *Auni* och *I(i)nes* (Saarikalle & Suomalainen 2007:17). Översättaren har inte valt någon av dessa utan valt sin egen översättningsmotsvarighet *Anni*. *Anni* är ett typiskt finskt namn, så det är användbart.

3.2 Hästnamn

I tablå 2 har jag samlat alla hästnamn som finns i böckerna. Det finns totalt 13 hästnamn på svenska och 13 på finska. Man kan anta att hästnamnen sannolikt är mer främmande för barn än personnamn. Hästar kan ha många olika namn, av vilka några har hästägaren hittat på själv. Det finns förstås också typiska hästnamn men det kan vara så att barn inte har varit i kontakt med hästar och inte känner dessa vanliga namn. Semantiskt genomskinliga namn är emellertid lättare att känna igen, till exempel *Tähti* eller *Popcorn*. Hästar kan ha också personnamn som *Ronja*, som även finns i mitt undersökningsmaterial.

Tablå 2 Översättningsstrategier av hästnamn

Egennamn på svenska	Egennamn på finska	Översättningsstrategier
(1) Sappo	Sappo	Lån
(2) Samira	Samira	Lån
(3) Salsa	Salsa	Lån
(4) Ronja	Ronja	Lån
(5) Pommac	Pommac	Lån
(6) Bacardi	Bacardi	Lån
(7) Sam	Sami	Fonetisk adaptation
(8) Japp	Jappe	Fonetisk adaptation
(9) Molly	Molla	Fonetisk adaptation
(10) Skilla	Silla	Fonetisk adaptation
(11) Amigo	Ami	Fonetisk adaptation
(12) Nanou	Nanu	Fonetisk adaptation
(13) Sigge	Sinttu	Remplacering

De fyra första namnen i tablå 2 *Sappo*, *Samira*, *Salsa* och *Ronja* tillhör alla till kategorin lån, när det gäller översättningsstrategin. Översättaren har lånat dessa namn från originalboken. Namnet *Sappo* liknar mycket det finska personnamnet *Seppo* som kan göra läsningen lättare för att det känns bekant. *Samira* låter i sin tur som ett icke-finskt namn, men det är ett vanligt namn bland hästar (Hippos u.å.) och lätt att uttala. Namnet *Salsa* är ett semantiskt transparent namn eftersom det betyder både en sås och en dans. På grund av den semantiska transparensen är det enklare för barn att komma ihåg dessa namn, så det finns inget behov av att adaptera detta namn. *Ronja* är ett vanligt svenskt och finskt personnamn som förmodligen är ett namn som alla barn känner till. Dessutom är namnet särskilt bekant från Astrid Lindgrens *Ronja Rövardotter*.

Hittills har alla lån innehållit bara bokstäver som är typiska för finska. Nu presenterar jag två lånenamn som innehåller främmande bokstäver. Dessa namn är *Pommac* och *Bacardi*. Namnet *Pommac* hänvisar till en svensk läskedryck. Om översättaren hade bytt namn skulle den semantiska betydelsen ha gått förlorad. Troligen känner barnen igen namnet *Pommac* och det orsakar inga problem för dem, även om den sista bokstaven slutar på *c*. När det gäller namnet *Bacardi*, kan det

på sätt och vis vara en fråga om en lite samma situation som med Pommac. Bacardi är ett känt sprittillverkningsföretag men det är också ett hästnamn (Hippos u.å.). Det kan naturligtvis vara lite konstigt att ha en häst med detta namn i barnboken men antagligen vet barnen inte vad namnet betyder. Man kan tänka så att Bacardi har blivit ett vanligt hästnamn och det väcker inte omedelbart tankar om ett alkoholmärke. Däremot, när man tar hänsyn till översättarens föregående översättningsstrategier, är det inte logiskt att behålla Bacardi som sådan. Namnet innehåller främmande bokstäver och vidare är det inte transparent för barnen.

De följande sex namnen *Sam*, *Japp*, *Molly*, *Skilla*, *Amigo* och *Nanou*, och deras finska motsvarigheter *Sami*, *Jappe*, *Molla*, *Silla*, *Ami* och *Nanu* representerar översättningsstrategin fonetisk adaptation. *Sam* och *Japp* är lätta att anpassa till det finska språket, eftersom man bara behöver sätta en vokal i slutet av namnet. När det är fråga om *Molly*, är det svårt för finstalande att uttala det. Namnet innehåller både en främre och en bakre vokal. Översättaren har löst problemet genom att byta *y* till *a*. Namnet *Skilla* består av bokstavskombinationen *-sk*, som översättaren har valt att ändra till bokstaven *-s* så att det blir lättare för barnen att uttala det. I namnet *Amigo* finns bokstaven *g*, som inte är så typisk i finskan. Namnet kan nödvändigtvis inte heller vara *Amio* eftersom det inte är ett hästnamn (Hippos u.å.). Således kan man säga att *Ami* är det bästa valet och det är också ett vanligt hästnamn. När det gäller namnet *Nanou*, handlar det om att underlätta uttalet. *Nanu* låter mer bekant än *Nanou*, och i finskan har man till exempel namnet *Manu*, som liknar mycket *Nanu*. Alla de nämnda strategierna är logiska val, eftersom översättaren har varit konsekvent och ändrat alla svenska namnkonstruktioner så att de passar till de motsvarande finska konstruktionerna.

Det sista namnet *Sigge* och dess finska version *Sinttu* hör till kategorin replacering. Namnen har inga gemensamma särdrag, så det kan inte vara fråga om fonetisk adaptation. Översättaren har ändå sökt ett liknande namn som i originalboken: båda namnen börjar med bokstaven *S* och de är ungefär lika långa. *Sinttu* är ett hästnamn i Finland men det verkar inte vara så vanligt (Hippos u.å.). När man skriver namnet *Sinttu* till Google, finns det sökresultat, som bara anknyter till denna hästbokserie. Man kan således konstatera att namnet är ovanligt men det följer finska språkets strukturer och är kort och lätt att uttala. Det liknar också namnet *Minttu* som är ett populärt flicknamn i Finland. Med andra ord kan valet av namnet anses vara motiverat och fungerande i den här boken.

3.3 Ortnamn

I mitt undersökningsmaterial kan man hitta tre ortnamn på båda språken. De här namnen är på svenska *Gärdsmyra*, *Lundens privatstall* och *Broby* och på finska *Rajamäki*, *Lehtomäen yksityistalli* och *Siltakylä*. Jag har samlat ortnamnen och deras översättningsstrategier i tablå 3.

Tablå 3 Översättningsstrategier av ortnamn

Egennamn på svenska	Egennamn på finska	Översättningsstrategier
(1) Gärdsmyra	Rajamäki	Remplacering
(2) Lundens privatstall	Lehtomäen yksityistalli	Översättning + replacering, översättning
(3) Broby	Siltakylä	Översättning

I det första ortnamnet Rajamäki har man använt replacering som översättningsstrategi. I det här fallet är replacering det enda alternativet eftersom namnet Gärdsmyra inte alls överensstämmer med finska språkets strukturer. Namnet fungerar inte på samma sätt som till exempel i avdelning 3.1, där personnamnet *Ann* är lätt att anpassa till finska språket genom att tillägga *e* i slutet av namnet. Dessutom skulle det vara ovanligt att översätta Gärdsmyra till finska eftersom det inte längre låter ett sådant ortnamn som kunde vara möjligt i Finland. Däremot är Rajamäki ett bättre val eftersom det är både ett ortnamn och ett efternamn i Finland. I *Sigge*-berättelsen är Gärdsmyra en granngård, det vill säga är det ett ortnamn. Samtidigt kan Gärdsmyra också vara ett efternamn om gårdens ägare har samma efternamn som gårdens namn. Detta är emellertid osannolikt eftersom enligt Statistikmyndigheten (SCB 2020) finns det ingen vars efternamn är Gärdsmyra. I alla fall är Rajamäki ett lyckat val eftersom det har två betydelser (ett ortnamn och ett efternamn) och dessutom är det ett typiskt finskt namn.

Det följande namnet, Lundens privatstall, består av två ord: *Lundens* och *privatstall*. Det senare ordet har översatts till finska som *yksityistalli*. Med andra ord är översättningsstrategin översättning. Det är en förväntad lösning eftersom man kan hitta ett motsvarande ord i finska språket. Så det här valet fungerar bra. När det gäller det första namnet Lundens och dess finska version Lehtomäen, är

det delvis fråga om översättning, delvis om remplacering. Ordet *lund* översätts till finska som *lehto*. I Finland finns det också efternamnet *Lehto* och även *Lehtonen*. De här båda efternamnen är vanliga i Finland. Enligt MDB (2021) finns det 9 110 personer som heter Lehto och till och med 15 981 personer vars efternamn är Lehtonen. Översättaren har ändå använt efternamnet Lehtomäki, vilket är ovanligt eftersom detta namn är sällsynt i jämförelse med Lehto och Lehtonen. Man kan hitta 868 personer som heter Lehtomäki (MDB 2021). Lehtomäki är ett helt fungerande namn men om man tar hänsyn till att det är möjligt att översätta Lunden till Lehto eller Lehtonen, är det speciellt att översättaren emellertid har använt delvis remplacering genom att använda namnet Lehtomäki i stället.

Det sista ortnamnet Broby och dess finska översättning Siltakylä hör till översättningsstrategin översättning. *Bro* är på finska *silta* och *by* är *kylä*. Namnet är således översatt till finska, vilket är ett naturligt val. Siltakylä låter som ett finskt ortnamn och i själva verket är det också ett riktigt ortnamn i Finland, nämligen en tätort i Kymmenedalen.

3.4 Jämförelse av egennamn

Den vanligaste översättningsstrategin för personnamn har varit fonetisk adaptation (se avdelning 3.1). Finland och Sverige har en lång gemensam historia, vilket antagligen också påverkar namn. Det kan vara så att några namn har spridit sig till Finland genom Sverige. Som exempel kan man nämna det svenskspråkiga namnet *Inga* som har adapterats till finska som *Inka* (Kortesuo & Patjas 2015: 101). Man har således anpassat svenska namn till finska språket genom att göra några fonetiska ändringar. Det finns också ganska många internationella personnamn i den undersökta boken, såsom *Ann* som kan vara till exempel *Anna*, *Anne* eller *Hannah* beroende på landet som berättelsen översätts till. Förmodligen av dessa två skäl är fonetisk adaptation den vanligaste strategin i personnamn.

Lån och fonetisk adaptation har mest använts i hästnamnen (se avdelning 3.2). I hästnamn är det inte lika viktigt som i personnamn vilka namn hästar har eftersom det inte finns några normer för namngivning när det gäller husdjur. Enligt Kalske (2005:488) kan ponnynamn till exempel hänvisa till sagofigurer eller godis, såsom *Rinkeli*. När det gäller personnamn, är det vanligtvis inte möjligt eftersom Nämnden för namnändring bestämmer i Finland vilka namn som är acceptabla (Lag om för- och efternamn 2017/946). Troligen exempelvis *Bacardi*, som förekommer i mitt

undersökningsmaterial (se avdelning 3.2), inte skulle godkännas av nämnden eftersom det hänvisar till alkohol. Ägare kan ge sina hästar många slags namn. Därför är det inte lika viktigt att ändra hästnamnen vid översättning utan de kan behållas som de är, med andra ord kan man använda lån som översättningsstrategi. Förutom internationella personnamn finns det också internationella hästnamn. Vissa internationella namn kan användas som sådana, till exempel *Samira* men andra behöver anpassas till finska språket, till exempel *Molly*. På grund av detta är också fonetisk adaptation en vanlig strategi på samma sätt som i personnamnen.

Bara i ortnamnen har det använts översättning som översättningsstrategi (se avdelning 3.3). I person- och hästnamnen är det inte möjligt att använda översättning eftersom dessa undersökta namn inte har en sådan betydelse som kan översättas. Däremot kan till exempel ortnamnet *Broby* översättas till finska eftersom det har en genomskinlig betydelse. Även om ortnamnet *Gärdsmyra* också har en genomskinlig betydelse, är det inte möjligt att översätta det. Man behöver alltid tänka på hur en översättning fungerar i målspråket. Dessutom när man jämför ortnamnen med person- och hästnamnen kan man inte alls hitta översättningsstrategin lån i ortnamnen. Detta är en helt förväntad situation eftersom alla tre ortnamn innehåller främmande bokstäver som inte är så lätta att uttala för barn.

Översättaren använder översättningsstrategin replacering i alla egennamn men bara lite. De undersökta namnen är huvudsakligen sådana som redan följer finska språkets strukturer eller endast behöver adaptation. Detta kan bero på det som jag redan nämnde i början av avdelning 3.4. Den gemensamma historien och de internationella namnen är sannolikt viktiga orsaker till ett litet antal replaceringar.

4 Resultat

I teorin av Ainala m.fl. (2008) finns det fyra möjliga översättningsstrategier som jag utnyttjade i min undersökning. Dessa strategier är lån, översättning, fonetisk adaptation och replacering. Som resultat kan man konstatera att översättaren Marvi Jalo har använt alla dessa strategier i boken *Kaikki peliin, Sinttu!* (2017). I analysdelen bildade jag tre överbegrepp som är personnamn, hästnamn och ortnamn. I person- och hästnamnen har använts samma översättningsstrategier: lån, fonetisk adaptation och replacering. Däremot i ortnamnen har det utnyttjats översättning och replacering som översättningsstrategi.

Översättaren har ett tydligt mål i sin översättningsprocess gällande egennamn. Om namnet inte följer finska språkets strukturer, adapterar hon namnet till finska. Som exempel kan man nämna att hon i huvudsak ändrar främmande bokstäver till bekanta bokstäver. Om det inte är möjligt att adaptera namnet, replacerar hon det helt med ett annat namn. Översättarens använda strategier är således huvudsakligen fungerande. Namnen är nästan alltid vanliga finska namn, såsom Anne. I hästnamnen kan man hitta sådana namn som nödvändigtvis inte låter som ett typiskt finskt namn, till exempel Samira. Det är ändå lätt att uttala och innehåller inga främmande bokstäver. Dessutom kan hästar ha mer annorlunda namn än människor.

I min studie hittade jag också några gjorda val av översättaren som inte är så fungerande. Översättaren har till exempel lämnat hästnamnet *Bacardi* som strider mot översättarens eget tydliga mål. Enligt hennes strategi borde översättningsstrategin vara replacering. Namnet är inte ett sådant som kunde bibehållas som sådant eftersom det innehåller främmande bokstäver. Dessutom är det inte möjligt att översätta det eller inte heller adaptera till finska språket. I mitt undersökningsmaterial finns också namnet *Pommac*, vars sista bokstav är c. I det här fallet är det ändå förståeligt att behålla den här formen eftersom Pommac är en bekant läskedryck för många barn i Finland.

Fonetisk adaptation är en vanlig strategi i person- och hästnamnen. Detta beror antagligen på en gemensam historia mellan Finland och Sverige och på internationella namn (se avdelning 3.4). I hästnamnen är också lån en allmän strategi. Hästar kan ha nästan alla slags namn. Deras namn kan vara till exempel personnamn, dryckesnamn eller till och med helt påhittade av ägaren. På grund av detta behöver man nödvändigtvis inte så ofta ändra hästnamn utan de kan behållas som sådana med hänsyn till att de inte innehåller främmande bokstäver. Däremot, när det gäller personnamn, bestämmer *Nämnden för namnändringen* i Finland, vilka namn som kan användas som personnamn. Detta kan betyda att man behöver ändra personnamn oftare än hästnamn.

Ortnamnen är de enda namnen där översättning har använts som översättningsstrategi. För att en översättning ska lyckas kräver den en genomskinlig betydelse. Dessutom behöver översättningen vara fungerande i målspråket. När det gäller person- och hästnamnen, är det inte möjligt att översätta dem i den här undersökningen eftersom de inte följer de regler som krävs. I stället har det i person- och hästnamnen använts översättningsstrategin lån, men inte i ortnamnen, vilket beror på att alla ortnamn innehåller främmande bokstäver.

När det är fråga om replacering, kan man observera att översättaren utnyttjar den i alla egennamn sparsamt. De undersökta egennamnen är nästan alltid sådana där man kan använda något av de tre andra översättningsstrategierna. Så det finns inte mycket behov av replacering. De främsta orsakerna till detta är förmodligen den gemensamma historien och de internationella namnen.

5 Sammanfattning

Syftet med min kandidatavhandling har varit att ta reda på vilka översättningsstrategier översättaren har använt när hon har översatt en svensk barnbok till finska. Jag har också studerat om de använda översättningsstrategierna är fungerande i boken. Dessutom har jag jämfört strategierna mellan personnamn, hästnamn och ortnamn och tänkt på orsaker till likheter och olikheter. Mina forskningsfrågor har varit:

1. Vilka översättningsstrategier har översättaren använt?
2. Hur fungerande är de strategier som översättaren har valt?
3. Hurdana likheter och olikheter finns det i översättningsstrategier mellan personnamn, hästnamn och ortnamn? Vad kan de här likheterna och olikheterna bero på?

Som mitt undersökningsmaterial har jag haft två hästböcker som heter *Klar för start*, Sigge (2016) och dess finska översättning *Kaikki peliin, Sinttu!* (2017). Båda böckerna innehåller 30 egennamn och jag har behandlat dem alla i min uppsats. Som metod har jag valt kvalitativ riktad innehållsanalys. För det första har jag skapat en analysram som innehåller två begrepp *egennamn på svenska* och *egennamn på finska*. Min mening har varit att söka ord i undersökningsmaterialet som passar till dessa begrepp. För det andra har jag läst igenom mitt undersökningsmaterial och plockat upp alla egennamn från dem. För det tredje har jag grupperat egennamnen utifrån om de är personnamn, hästnamn eller ortnamn. Därefter har jag analyserat varje grupp separat. Jag har jämfört originaltexten med översättningen och undersökt vilka översättningsstrategier översättaren har använt. Eftersom min metod har varit riktad innehållsanalys, har jag tagit översättningsstrategier direkt från en färdig teorimodell, det vill säga ur boken *Nimistöntutkimuksen perusteet* (2008) av Ainiala m.fl. Dessa strategier är lån, översättning, fonetisk adaptation och replacering (se avdelning 2.4).

Resultat av undersökningen har visat att översättaren har använt alla fyra översättningsstrategier när hon har översatt egennamn. Översättarens använda strategier har huvudsakligen varit fungerande. Hon har haft ett tydligt mål i sin översättningsprocess. Om namnet till exempel inte har följt finska språkets strukturer, har hon adapterat namnet till finska.

I person- och hästnamnen finns det lån, fonetisk adaptation och replacering som översättningsstrategier. När det gäller ortnamnen, har översättaren utnyttjat översättning och replacering. I alla egennamn har således använts översättningsstrategin replacering, men sparsamt, vilket beror på att man har haft en möjlighet att använda lån, fonetisk adaptation eller översättning. Replacering är alltid det sista alternativet. Översättning har man använt bara i ortnamnen eftersom det är den enda grupp där de nödvändiga kriterierna är uppfyllda, med andra ord har namnet en genomskinlig betydelse och är fungerande i målspråket.

I min undersökning kan man finna både likheter och olikheter i jämförelse med tidigare forskning (se avdelning 1.4). Jag nämner ett exempel. Melissa Garavinis doktorsavhandling (2014) avslöjade att italienska översättare har minimerat de kulturbundna elementen i källtexten genom att använda replacering och utelämnning som översättningsstrategier. De har till exempel ersatt finska ortnamn ofta med italienska namn. (Garavini 2014:284.) I min uppsats kan man konstatera samma fenomen. Översättaren har haft ett tydligt mål att anpassa de svenska namnen till finska för att det skulle vara lättare för barn att uttala dem. Det finns dock ingen utelämningsstrategi i min studie och replacering har använts bara lite.

6 Diskussion

Jag anser att min undersökning har varit lyckad eftersom jag har hittat svar på alla mina forskningsfrågor. Mitt syfte har varit att ta reda på vilka översättningsstrategier översättaren har använt och jag har uppnått detta syfte. Undersökningsmaterialet har varit lämpligt för min undersökning eftersom det finns 30 olika namn på svenska och på finska i böckerna. Materialet har varit tillräckligt stort för att jag har kunnat dela upp namnen i tre olika grupper och analysera dem separat. Som analysmetod har jag använt kvalitativ riktad innehållsanalys som har varit passande till den här undersökningen eftersom jag har velat testa en färdig teorimodell. När det gäller resultaten av min undersökning, är de inte generaliserbara utan de gäller endast de böcker som jag har studerat.

Några svårigheter har jag haft i analysdelen eftersom det inte alltid har varit så lätt att skilja begreppen fonetisk adaptation och replacering från varandra. När har ett egennamn replacerats med ett annat namn och när är det bara fråga om fonetisk adaptation? Är till exempel Inka fonetisk adaptation av namnet Ingela eller inte? Jag har löst problemet med hjälp av olika namnböcker. Om två namn, till exempel Ingela och Inka, har en historisk samhörighet, hör de då till fonetisk adaptation. Om namnen inte har något gemensamt, hör de till replacering.

I framtiden kunde jag undersöka *Sigge*-hästbokserie på något annat sätt, till exempel söka uttryckssätt som är typiska för svenskan och observera hur översättaren har översatt dem till finska. Det är också möjligt att jämföra *Sigge*-böcker med en annan hästbokserie och ta reda på hur de skiljer sig från varandra exempelvis i översättningen av egennamn.

Litteratur

Primärlitteratur

Hallberg, Lin & Nordqvist, Margareta 2016. *Klar för start, Sigge*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Hallberg, Lin & Nordqvist, Margareta 2017. *Kaikki peliin, Sinttu!* (Marvi Jalo, Övers.). Helsingfors: Tammi.

Sekundärlitteratur

Ainiala, Terhi & Saarelma, Minna & Sjöblom, Paula 2008. *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsingfors: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS).

Bertills, Yvonne 2003. *Beyond Identification. Proper Names in Children Literature*.

(Doktorsavhandling) Åbo: Åbo Akademi. Tillgänglig:

<http://bibbild.abo.fi/ediss/2003/BertillsYvonne.pdf> [hämtad 27.1.2021].

Bonnier Carlsen u.å. *Lin Hallberg*. Tillgänglig: <https://www.bonniercarlsen.se/forfattare/18523/lin-hallberg/> [hämtad 25.11.2020].

Brylla, Eva 2004. *Förnamn i Sverige: kortfattat namnlexikon*. Stockholm: Liber.

Dymel-Trzebiatowska, Hanna 2013. *Translatoryka literatury dziecięcej. Analiza przekładu utworów Astrid Lindgren na język polski*. Gdańsk: Gdańsk universitet.

Dymel-Trzebiatowska, Hanna 2016. Några tankar om nordisk barnlitteratur och dess översättning ur ett polskt perspektiv. *Folia Scandinavica Posnaniensia*. Vol 21:1. S. 46–57. Poznań: Gdańsk universitet. Tillgänglig:

https://www.researchgate.net/publication/315496377_Nagra_tankar_om_nordisk_barnlitteratur_och_dess_oversattning_ur_polskt_perspektiv [hämtad 1.1.2021].

Dziedzic, Olga 2018. Personnamn som översättningsproblem. En studie av Andrzej Stasiuks roman *Dziewięć* och dess svenska översättning. *Scandinavian studies*, nr 23 (4/2018), 33–49. Kraków: Jagellonska universitet. Tillgänglig:

https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/68080/dziedzic_personnamn_som_oversattningsproblem_en_studie_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [hämtad 30.11.2020].

Garavini, Melissa 2014. *Translating Children's Literature from Finnish into Italian: Mauri Kunnas's Picturebooks as a Case Study*. (Doktorsavhandling) Åbo: Åbo universitet. Tillgänglig:

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/96476/AnnalesB383Garavini.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [hämtad 5.4.2021].

Institutet för de inhemska språken 2014. *Dagens namn i almanackan: Li*. Tillgänglig:

<https://www.isof.se/sprak/namn/personnamn/dagens-namn-i-almanackan/kalender/namnsdagar/namn-utanfor-kalendern/2014-04-20-li.html> [hämtad 15.3.2021].

Institutet för de inhemska språken 2015. *Kielitoimiston ohjepankki: Erisnimi*. Tillgänglig:

<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/185> [hämtad 13.3.2021].

Kalske, Marja 2005. *Suomessa syntyneiden hevosten nimistö*. (Doktorsavhandling) Åbo: Åbo universitet.

Kortesuo, Katleena & Patjas, Liisa-Maria 2015. *Uusi etunimikirja Aadasta Äijöön*. Tavastehus: Karisto.

Lag om för- och efternamn 2017/946. Finlex. Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170946> [hämtad 23.4.2021].

Lathey, Gillian 2016. *Translating children's literature*. London: Routledge.

Miles, Matthew B. & Huberman, A. Michael. 1994. *Qualitative data analysis*. 2 uppl. Kalifornien: Sage.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata 2021. *Namntjänst*. Tillgänglig:
<https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/> [hämtad 2.3.2021].

Nikolajeva, Maria 2004. *Barnbokens byggklossar*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Oittinen, Riitta 2000. *Translating for children*. New York: Garland.

Saarikalle, Anne & Suomalainen, Johanna 2007. *Suomalaiset etunimet Aadasta Yrjöön*. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsingfors: Tammi.

Statistikmyndigheten (SCB) 2020. *Sök på namn – Hur många heter...?* Tillgänglig:
<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/namnsok/> [hämtad 29.3.2021].

Stålhammar, Mall 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Stockholm: Carlsson.

Suomen Hippos ry u.å. *Hevosen perustiedot*. Tillgänglig:
<https://heppa.hippos.fi/heppa/horse/HorseBasic.html> [hämtad 10.3.2021].